

ΣΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ

(Παιδική ἀνάμνησις)

Κωστή Δημάδη

Νὰ πᾶμε, πατέρα, τώρα... νὰ πᾶμε, μπτερούλα μου, νὰ πᾶμε!... Πάντοτε ὁσάκις ἤρχετο καμμία πανηγύρις τῆς πλουσίας εἰς τοιαύτας ρουμελιώτικης πατρίδος μου, πάντοτε ἐπρεπεν ἐγὼ καὶ ὁ ἄλλος ἀδελφός μου νὰ βάλωμεν ὅλα τὰ δυνατὰ μας, νὰ κάμωμεν ὥσπερ ἐπανάστασιν ὅπως δυνηθώμεν νὰ νικήσωμεν τὴν ἀντίστασιν τοῦ πατέρα καὶ τῆς μάνας, οἱ ὅποιοι ἐδαρύνοντο τὰ πανηγύρια, ὅπως τὰς... ἀμαρτίας των.

Τώρα δὲ τὴν παραμονὴν τῆς Ἁγίας Ἐλεούσας εἰχομεν συμφωνήσῃ ἀποβραδύς ἐγὼ καὶ ὁ ἄλλος ἀδελφός μου νὰ μεταχειρισθώμεν ὅλην τὴν εὐγλωττίαν μας, ὅλα τὰ κλαύματά μας, ὅλας τὰς ἱκεσίας τὰς ὁποίας ἠμποροῦσαν νὰ κάμουν δωδεκαετῇ παιδιὰ, ἵνα κατορθώσωμεν νὰ ἐξαγάγωμεν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ πατέρα καταφατικὴν ἀπάντησιν εἰς τὰς διὰ τὸ πανηγύρι παρακλήσεις μας. Ἐπειτα εἰς παρομοίαν περιστάσεις κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ φθινόπωρον μᾶς εἶχον τάξει ὅτι θὰ ὑπάγωμεν εἰς πανηγύρια, ἀλλ' ἅμα ἔλθῃ τὸ καλοκαίρι· σήμερον, καλὴ ὥρα, ἦτο ἡ καλῆτέρα ἐποχὴ. Τὸ μοναστήρι Ἁγίας Ἐλεούσας, κείμενον εἰς τὸ μέσον τῆς ἀπὸ Ἀγρίνιον ἕως Μεσολόγγιον ἀμαξιτῆς ὁδοῦ ἐτέλει τὴν ἐτησίαν πανηγύριν τοῦ κατὰ τὴν ἀνοιξίαν, τὴν Παρασκευὴν τῆς Διακαινησίμου — τὴν ἐποχὴν, τὴν ὁποίαν ὤρισαν ὁ πατέρας κ' ἡ μάνα καὶ τὴν ὁποίαν πόσαις φοραῖς τὴν ἡμέραν ἀνελογιζόμεθα, πόσαις φοραῖς τὴν εἶδομεν εἰς τὰ ὄνειρά μας νὰ ἔρχετο χαρούμεν, γελαστὴ, μὲ χιλιάς ἀπολαύσεις, τὰς ὁποίας θὰ ἐχάριζεν εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν μου Μῆτσον!... Διὰ τοῦτο δὲν μᾶς ἐχρειάζετο καὶ πολὺ μνημονικὸν ὅπως μὴ ἀπομονώσωμεν τὰς ὑποσχέσεις καὶ ὅρους τοῦ πατέρα, τοὺς ὁποίους εἰς τὸ πρῶτο καλοκαιρινὸ πανηγύρι ποῦ θὰ ἤρχετο, ἐπεριμένονμε νὰ προβάλωμεν εἰς ῥὰς ἀρνήσεις του ὅπως κατορθώσωμεν ν' ἀπολαύσωμεν τὰ ὄνειρά μας καὶ ἱκανοποιήσωμεν τὴν φιλοδοξίαν μας εἰς τὰ πολλὰ γειτονόπουλα καὶ εἰς ἄλλους συντρόφους μας, οἱ ὅποιοι ἐπειδὴ τοὺς ἤλθεν ἡ καλὴ τύχη γληγορώτερα ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας, δὲν ἐπαυαν κάθε ὥρα, καὶ εἰς τὰ παιγνίδια καὶ τὸ βράδυ εἰς τὰ παραμύθια τῆς βάρης καὶ παντοῦ, παντοῦ, νὰ μὴ ἀναφέρουν πῶς ἔτσι εἶδαν τοῦτο εἰς τὸ πανηγύρι, πῶς ἔτσι ἐτραγοῦντο οἱ λεβέντες ἐκεῖνο τὸ τραγοῦδι, πῶς ἔτσι ἔκαμαν οἱ πανηγυριῶται τὸ ἄλλο... Ἀχ! ὅλα αὐτὰ ἦσαν εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὸν Μῆτσον τόσοι ἴσαντοι!... Οἱ σύντροφοί μᾶς ἐφαίνοντο ὡς ἄνθρωποι μὲ σπαθὶ τὴν γλῶσσαν των ποῦ μᾶς ἔκοβε κάθε ὥρα τὴν ζωὴν!... Νὰ στέκεσαι ἐμπρὸς εἰς τὰς παιδιὰ καὶ ὅλα κατὰ νὰ λέγουν, καὶ ὅλα νὰ τὰ καμαρώνουν καὶ τὰ μακαρίζουν αἱ εὐμορφαὶ συμπαίκτηραί μας καὶ σὺ νὰ

ἦσαι ἀμίλητος ὡς ἄνθρωπος, δὲ! αὐτὴ τὴ ζωὴ δὲν τὴν θέλω! καλῆτερα νὰ λείπῃ!... Καὶ δι' αὐτὸ ἐπεριμένονμε κ' ἐπεριμένονμε, μετρῶντες τὰς παρερχομένας στιγμὰς, τὸ πρῶτο καλοκαιρινὸ πανηγύρι ὅπως ἀπολαύσωμεν τὴν ἐπιθυμίαν μας.

Ἦλθεν ἐπὶ τέλους καὶ ἡ τόσον ἀνυπομόνως ἀναμενομένη παραμονὴ τῆς πανηγύρεως τῆς Ἁγίας Ἐλεούσας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξεκουφάναμεν μὲ τὰς φωνὰς μας, μὲ τὰ ἐπιχειρήματά μας τὸν πατέρα καὶ τὴν μάναν:

— Νὰ πᾶμε, πατέρα τώρα!... νὰ πᾶμε, μανούλα μου!... κὶ εἶπες... ἐπανελαμβάνονμε εἰς τοὺς γονεῖς μ' ἕνα κρυφὸ κ' ἀτελείωτον παράπονον· ἐπροσπαθοῦμεν νὰ πείσωμεν τὸν πατέρα μὲ δάκρυα ὁσάκις τὸ πρόσωπόν του ἐξέφραζεν ἐπιθυμίαν ἀρνητικὴν· τὴν μάναν δὲ οὔτε τὴν ἐλογαριάζαμεν ἂν ζῇ ἢ ἂν πεθαίνῃ· τὴν παρεκαλοῦμεν μόνον διὰ νὰ ταχθῇ μὲ τὸ μέρος μας, νὰ παρακαλέσῃ καὶ αὐτὴ, καὶ νὰ μὴ ἀντιτάξῃ τὰ συνήθη της, ὅτι ἐχομεν ἐκκλησίαν ἐδῶ καὶ πηγαίνομεν εἰς αὐτήν· ἔπειτα ποῦ ἐτόλμα ἡ καὶ μὲν νὰ μᾶς ἀντιπράξῃ εἰς αὐτὴν τὴν πειθαρχομένη μάχην, διότι ἦτο βεβαία ὅτι ἅμα ἐλήρχετο τῆς οἰκίας ὁ πατέρας θὰ ἐπλήρωνε καλὰ τὴν ἀντίπράξιν της μὲ ὅχι εὐνοϊκὰς εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀποθαμένων γονέων της φωνὰς μας καί, τὸ κυριώτερον, θὰ ἐδέχετο ἐπάνω της ὅλα τὰ παπούτσια τοῦ σπιτιοῦ, καὶ ἂν μᾶς ἐκλείεν ἔξω εἰχομεν σκοπὸν νὰ σπᾶσωμεν τὴν θύραν μὲ πετροβολήματα ποῦ θὰ ἐπήγαινε γόνα.

— Ἀς εἶνε... ἀφ' οὗ ἐπιμένετε τόσο... ἄς πᾶμε· εἶπε τέλος ὁ πατέρας συγκτανεύων εἰς τὴν σφοδρὰν ἐπιμονὴν μας τὴν ὁποίαν διεδέχθη μετὰ τὴν εὐχάριστον ἀπόφασιν τῶν γονέων ἄκρα ἀγαλίας κ' ἀπερίγραπτον χαρὰ, μὲ γέλοιο, μὲ φωνὰς καὶ μὲ ἀλαλαγμὸν νίκης μεγάλης.

✱

Τὴν μεσημβρίαν κώδωνίσματα εἰς τὴν αὐλὴν μας ἦνωμένα μὲ ἀγρίας ἀνθρωπινὰς φωνὰς μᾶς προσεκάλεσαν εἰς τὴν ἐξώθυραν· ἦσαν δύο ἀγωγάται μὲ τρία ἄλογα, οἱ ὅποιοι ἤλθον νὰ μᾶς πάρουν ἐπάνω εἰς τὴν μεσημβρίαν κατὰ τὴν συμφωνίαν των μὲ τὸν πατέρα, ἵνα φθάσωμεν ὁπωσοῦν ἐνωρὶς εἰς τὴν Ἁγίαν Ἐλεούσαν.

— Ἦρθαν τᾶλογο! Ἦρθαν τᾶλογο!...

Ἐκφρονες ἐκ τῆς χαρὰς ἐχαίρετίζαμεν τὴν ἀφίξιν τῶν ἵππων, κ' ἀμέσως ἐτρέξαμεν νὰ τὸ εἰπώμεν εἰς τὴν μητέρα, ἡ ὁποία ἦτο μέλας εἰς τὴν οἰκίαν, ἐτοιμάζουσα ὅ,τι θὰ ἐπαίρνομεν μαζί της. Εἰς τὰς ἀγροίκους κ' ἐπιτακτικὰς παρακελεύσεις τῶν ἀγωγατῶν: «ἀναγκάστε! ἀναγκάστε!...» ἠτοιμάσθημεν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερα.

Τώρα ὅπως ξεκινᾶμεν ἐν μόνον ἐπε-

ριμένονμε, τὸν πατέρα, ὅστις ἐξῆλθεν ὅπως κάμῃ κατὰ ἀγορὰς τροφίμων διὰ τὸν δρόμον καὶ τὴν πανηγύριν, ἐπειδὴ ἐκεῖ εἰς τὴν Ἁγίαν Ἐλεούσαν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὰ εὕρωμεν τοῦ γούστου μας... Ἀλλὰ, νὰ καὶ ὁ πατέρας μετ' ὀλίγον μᾶς ἀπαλλάττει ἀπὸ τὴν ἀνυπόμονον ἀναμονὴν μας ἐμὲ καὶ τὸν Μῆτσον, οἱ ὅποιοι μ' ἕνα σακκοῦλι εἰς τὰ χέρια ἀνεμένονμε εἰς τὸ πόδι τὴν χρυσὴν ὥραν τῆς ἀναχώρησός μας διὰ τὸν παράδεισον.

Ὅλα ἦσαν ἑτοιμα· ἀλλὰ πάλιν τώρα ἠμπόδιζε τὴν ἀναχώρησιν ἄλλο: κανὴς μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου περὶ τοῦ τίς θὰ καθάλλικευσεν ἐπὶ τοῦ σάγματος καὶ τίς πιδωκάπουλα· κανεὶς ἐξ ἡμῶν δὲν ἦτο μεγαλείτερος ἵνα προτιμηθῇ, διότι ἀμφότεροι ἤμεθα δίδυμοι καὶ κανεὶς δὲν ὑπεχώρει εἰς τὸν ἄλλον, ὅπως λάβῃ οὗτος τὰ ἵπνια καὶ ὀδηγῇ τὸν ἵπνον κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του καὶ νὰ σταματᾷ μάλιστα ὅταν θέλει, αὐτὸς τόσον μικρὸς ἕνα ἄλογον ἵσα μ' ἐκεῖ ἴπνω... Ὅχι! ἐπρωτίμων νὰ μὴ ὑπάγω πουθενὰ παρὰ νὰ καθάλλικευσῇ ὁ Μῆτσος εἰς τὸ σαμάρι καὶ δι' αὐτὸ ἐπέταξα τὸ σακκοῦλι ἐκεῖ ἐμπρός των κ' ἐκάθισα εἰς τὴν ἄκραν τῆς κλίμακος παραπονούμενος, θυμωμένος, ὑβρίζων μουρμουριστὰ τὸν ἀδελφόν μου ἀπὸ ζήλειαν διὰ τὴν προτίμησιν, τὴν ὁποίαν τοῦ ἔκαμεν ὁ πατέρας εἰπὼν ὅτι ὁ Μῆτσος θὰ καθίσῃ εἰς τὸ σαμάρι.

— Μωρὶ καλὰ δὲ θέλω νὰ πάγω πουθενὰ ἐγὼ· μοῦ ἔλεγεν ὁ πατέρας φουσκαμένος ἀπὸ τὸν θυμὸν του.

— Ἐλα δά, μὴ κάνης ἔτσι!... ἄς μπῇ ὁ Μῆτσος τώρα στὸ σαμάρι, κ' εἰς τὸ γύρισμα ποῦ θάναε καὶ καλῆτερα μπαίνει σύ· μοῦ εἶπεν ἡ καὶ μὲν ἡ μάνα μου, μὴ δυναμένη νὰ βλέπῃ τ' ἀνάποδά μας, κ' ἤλθε πλῆσιον νὰ μὲ καλοπάρῃ καὶ νὰ μοῦ τάξῃ κἀτι, τὸ ὅποιον θὰ ἐδίδεν εἰς ἐμὲ μονάχα, ὅταν ἐγυρίζομεν ἀπὸ τὸ πανηγύρι.

Τὰ χαίδια τῆς μητέρας, τὸ ὑποσχεθὲν φιλοδώρημά της, αἱ ὑποσχέσεις της ὅτι εἰς τὸ γύρισμα, ὅτε θὰ εἶνε καὶ καλῆτερα, θὰ ἱκανοποιήσω τὴν μεγαλομανίαν μου κυδερνῶν ἐγὼ τὰ ἵπνια τοῦ καρᾶ, τοῦ διὰ τὰ παιδιὰ ἵππου, ἀλλὰ πρὸ πάντων οἱ φοβερισμοὶ τοῦ πατέρα, ὅτι θὰ πληρώσῃ τὸ ἀγῶγι καὶ νὰ μὴ ὑπάγωμεν πουθενὰ μὲ ἡνάγκαν νὰ ὑποχωρήσω ἡττημένος εἰς τὴν ἰσχυρογνώμονα ὑπομονήν μου. Ὅτε δ' ἐξεκινήσαμεν ὑπὸ τὴν πλήμμυραν ἐκείνην τῶν «καὶ τοῦ χρόνου» τὰ ὁποῖα ἀφειδῶς σκορποῦν γειτόνοι καὶ γειτόνισσαι, εἰς τοὺς πανηγυριώτας ἐλησμώνοντα τὸν θυμὸν μου· εἰς τὸ πρόσωπόν μου ἦτο ἐξωγραφισμένη μὲ τὰ ζωηρώτερα χρώματα ἡ ἀγαλίας, οἱ δὲ ὀφθαλμοί μου ἦσαν τραπτον ἐξ ὑπερβολικῆς χαρὰς, διότι ἐξεπληροῦτο ἐπὶ τέλους τὸ γλυκὺ ὄνειρόν μου — ἐπήγαينا εἰς τὸ πανηγύρι!...

Ὅταν ἐξήλθομεν τῆς πόλεως κ' ἐπρωρήσαμεν ἀρκετὰ οἱ ἀγωγάται μας τὸ ἐρριξαν εἰς τὸ τραγοῦδι· αἱ κοινὰ καὶ τετριμμένα τοῦ λαοῦ χονδροεὐβολογίαι ἐδιναν καὶ ἐπαίρναν ἐκβαλλόμεναι ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἐτέρου τῶν ἀγωγιωτῶν μας, τοῦ εὐφροῦς Βασίλη Πουρνάρα, εἰς βάρος τῶν συναδελφῶν του ἢ καὶ τῶν πανηγυριστῶν, οἱ ὅποιοι κατὰ στίφην ἐπήγαιναν εἰς τὴν Ἁγία-Ἐλεοῦσαν ἐπιδαίνοντες ἵππων, ὅπως ἡμεῖς, ἢ ἐπὶ ἀμάξης ἢ καὶ ἀποστολικά. Ἡ διασκέδασις αὕτη μ' ἐκάμε νὰ αἰσθανθῶ τὸ πεντάωρον ταξεῖδι μου μὲ τὰς ζωηρὰς ἐντυπώσεις ἀπὸ τὰ ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῆς ὁδοῦ ὡραῖα καὶ πρωφανῆ μου δάση, ἀπὸ τὰ εὔμορφα καὶ ποικίλα τοπία, τὰ ὁποῖα ἐλάμπρυνε τὸ κλέος τῶν ἀνδρῶν τοῦ εἰκοσιένα καὶ τῶν παναρχαίων Αἰτωλῶν, ἀπὸ τ' ἀθάνατα λημέρια τῶν κλεφτῶν μας, ἀπὸ τοὺς ζωηροὺς καὶ ἀπαισίους τὴν θέαν βράχους τῆς Κλειδοῦρας καὶ ἀπὸ τὰ πρωτάκουστά μου ροιμελιώτικα τραγοῦδια—ὡς μίαν στιγμὴν· ὁ δὲ κόπος μου ἐκ τῆς πολυώρου καὶ ἀνιαρᾶς καβάλλας εἰς τὰ πιδωκάπουλα τοῦ ἡμέρου ὡς ἀνράκι καρδ' ἐμετριάσθη τόσον ἀπὸ τὴν μεγάλην κ' ἀδιάκοπον χαρὰν μου, ὥστε καθόλου δὲν τὸν ἐλογάριαζα, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι τὸ βράδυ εἰς τὸ πανηγύρι, ἀπνυθιόντες ἐκ τῆς καβάλλας ἐμεψυμοιρίζον·

— Δὲ μπορούμε νὰ πάρουμε τὰ ποδάρια μας, ἀπ' τὴν καβάλλαν!...

✱

Ἐφθάσαμεν τέλος, ἀλλὰ πολὺ ἀργὰ ὡς ἐκ τῶν συχρῶν σταθμεύσεών μας εἰς τὰ διὰ τὴν πανηγύριν ἐκείνην ἀναφανέντα καθ' ὁδόν, καὶ ἐπὶ δύο-τρεις ἡμέρας μόνον ζῶντα, μικρὰ καὶ πολλὰ καφενεῖα, παρέχοντα εἰς τοὺς πανηγυριστὰς ὁροιστικὸν ὕδωρ, οὐζὸν ἐντόπιον καὶ ἀνυστα λουκούμια, ἐντόπια κ' αὐτὰ· πρὸ μᾶς περίπου ὥρας ὁ ἥλιος εἶχε δύσει κ' ἐπεκάθιζεν ἐπὶ τῆς γῆς ἀραιὸν σκότος, ὅπερ εἰς τὸ μέρος τῆς πανηγύρεως, ὡς εὐρισκόμενον μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν βουνῶν τῆς Κλειδοῦρας, ἦτο πυκνότερον. Ὅταν ἐπέλθουσα ἀπὸ τὸ ἄλογον μὲ κατέλαβεν εὐπετής χαρὰ κ' ἐνόμιζα ὅτι μ' ἀνύψωσε πολὺ ὑψηλότερα ἀπὸ τὸν καρᾶν, μ' ἀνύψωσεν ἐκεῖ ὅπου ἐφθάνεν ἡ κνίσσα τῶν φηνομένων εἰς τὴν δοῦβλαν τρυφερῶν καὶ ὡραίων ἀμνῶν τῆς Αἰτωλίας, μ' ἀνύψωσεν ἐκεῖ ὅπου ἐφθάνεν ὁ τρικυμῶδης κρότος τῶν παμπόλων πανηγυριστῶν, τῶν φύρδην μίγδην ἀνακατωμένων ἐκεῖ ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδῶν ἐξ Ἀγρινίου, ἐξ Αἰτωλικοῦ, ἐκ Μεσολογγίου καὶ τῶν χωρίων τούτων.

— Αἶντε σεῖς ν' ἀσπασθῆτε τὴν Παναγία ἐπάνω στὸ μοναστήρι, κ' ἐμᾶς θὰ μᾶς εὐρῆτε ἐδῶ...

Αἱ λέξεις αὗται τοῦ πατέρα ἐπεσφράγισαν τὴν εὐτυχίαν μου· τὸ καθ' ὅλον τὸν δρόμον τῆς πανηγύρεως διαγραφόμενον εἰς τὰ χεῖλη μου αἰώνιον ἐκεῖνο τῆς χαρᾶς χαμόγελον, τὸ ἔκαμαν ζωηρότερον· τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ πατέρα μου ἐφάνησαν ὡς νὰ μοῦ δείχνουν τὴν θύραν τοῦ παδείου τὴν ὁποίαν ὄνειροπόλῃς τόσαις φοαῖς καὶ εἰς τὴν ὁποίαν θὰ εἰσέλθω-

μην τώρα!... Νὰ ὑπάγωμεν ἐγὼ καὶ ὁ Μῆτσος μόνον μας, ὅπως πηγαίνει ὁλος ὁ κόσμος, ἐκεῖ στὸ μοναστήρι!... Νὰ ἀναιδῶμεν μόνον μας ἐκεῖ ἐπάνω!...— Ἀ! ἐλπισμόνῃς νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι τὸ μοναστήρι Ἁγία-Ἐλεοῦσας κεῖται ὑψηλὰ ἐντὸς μᾶς βραχώδους τρύπας, εἰς μίαν σπηλῆν τὴν ὁποίαν ἐπιδιώρθωσαν εἰς μονὴν, ἥτις εἶνε μὲν μικρὰ, πολὺ μικρὰ, διότι δὲν χωρεῖ περισσότερους τῶν δέκα ἀνθρώπων, ὅμως ἡ φῆμη τῆς εἶνε μεγάλη, πολὺ μεγάλη καθ' ὅλην τὴν Αἰτωλίαν. Ναί! νὰ ἀναιδῶμεν ἐγὼ καὶ ὁ Μῆτσος ἐκεῖ ἐπάνω ἥτο ἡ ἐκπλήρωσις τόσων πόθων ἢ ὁποῖα ἐγέννησε χαρὰν εἰς τὰς καρδίας μας, ὁποῖαν δὲν ἠσθάνθημεν ἕως τότε... Καὶ ν' ἀναιδῶμεν μόνον μας, ἀνευ τῆς συνοδείας τοῦ πατέρα, ἃ! τοῦτο μᾶς εὐχαρίστησε πολὺ, πολὺ, πολὺ· οὐφ! καὶ μένε, ν' ἀπαλαχθῶμεν ἀπὸ ἐκείνας τοῦ τὰς συμβουλὰς; μὴ τρέχετε, ἐλᾶτε ἀπ' ἐδῶ, προσοχὴν παιδιὰ, μὲ τὰ ὁποῖα καθ' ὅλον τὸν δρόμον ὅταν ἤρχόμεθα ἐδῶ μᾶς ἐξεκούσανε καὶ μᾶς ἐντροπίαζε ἐμπρὸς εἰς τόσον κόσμον, ὡς νὰ εἴμεθα δυο χρόνων παιδιὰ· ὦχ, ἀδελφε κ' αὐτός!... ἐπομένως ἐπεῖτα ἀπὸ αὐτὰ ἡπορήσαμεν πολὺ, διότι μᾶς ἀφῆσε μονάχους ν' ἀναδῶμεν κ' ἀσπασθῶμεν τὴν Παναγίαν. ἀλλὰ, ἐσκέφθημεν, δὲν τοῦ ἦτο κ' εὐκολον νὰ μᾶς συνοδεύσῃ, διότι ἐπρεπε νὰ φροντίσῃ ἵνα εὐρὴ μέρος ὅπου νὰ διανυκτερεύσωμεν, διότι οἱ ὀλίγοι οἰκίσκοι τῆς μονῆς εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ ἄλλων ἐνωρίτερον ἀπὸ ἡμᾶς ἐλθόντων.

Ἀμέσως, ἀμέσως ἐγὼ κ' ὁ Μῆτσος ἐλάβομεν τὴν πρὸς τὴν μονὴν ἀγούσαν, κοινούντες καὶ τὸ κεφάλι ὅτι τάχα ἀκούομεν τὰς ὀπισθεν ἡμῶν, ὡς νὰ βροχῇ συμβουλὰς καὶ ὀδηγίας τοῦ πατέρα περὶ τοῦ πῶς ν' ἀναδῶμεν, ἐν ᾧ πράγματι οὔτε κἀν ἐπροσέξαμεν εἰς τὰ λόγια του, ἀλλὰ τὸ ἐπήραμεν εἰς τὰ τέσσαρα χωρὶς ν' ἀφῆσωμεν ἀπὸ τὴν βίαν μας κ' ἕνα σακκοῦλι, τὸ ὁποῖον ἐξεκρεμάσαμεν ἀπὸ τὸν καρᾶν μας, κ' ἀνεβαίνομεν τὸν ἀνωφερῆ δρόμον τῆς μονῆς, μέσφ τῶν ποικιλοφῶνων καὶ ποικιλοφρεμέτων πανηγυριστῶν, σπανίως γυρίζοντες ὀπισθεν ἡμῶν ἵνα ἴδωμεν τὰ ὀλίγα ἀκόμη ἀναφθέντα φανάρια, ὁμοιάζοντα ὡς νὰ ἀστέρια εἰς τὸ κάτω μυρμηκίων πλῆθος, τοῦ ὁποίου ἐκυρίαρχει ἡ εὐθυμία μὲ τὸ τραγοῦδι καὶ οἱ δσφαίροι πυροβολισμοὶ ποιοῦντες κρότον κανονίου ἢ κεραυνοῦ, ὡς ἐκ τῶν ἐνθεν καὶ ἐνθεν ὑψηλῶν βουνῶν.

Ναί! καλὰ ἀνέδηνεν καὶ εἰσῆλθομεν εἰς τὸ μοναστηράκι μὲ τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐτυχίαν ἐν ταῖς καρδίαις μας· ἀλλ' ὅταν κατήλθομεν καὶ δὲν ἠδυνάμεθα νὰ εὐρωμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μάνναν ὄντας ἀνεμεμυγμένους εἰς τόσον ἀγνωστον κόσμον, τί μᾶς ἐλέγατε νὰ κάμωμεν; Τί ἄλλο βέβαια ἀπὸ τὸ νὰ κλαίωμεν, νὰ τρέχωμεν ἐδῶ κ' ἐκεῖ, μέσφ τῶν ποικιλομόρφων πανηγυριστῶν, καὶ ν' οὐξάνωμεν τὰς κλαυθμηρὰς φωνὰς ἐν ὅσῳ ἐπροχώρει ἡ νύξ!... Ἡ περιπλάνησίς μας αὕτη δὲν διήρκεσε περισσότερον ἀπὸ ἡμίσειαν ὥραν, ἀλλὰ τὸ μικρὸν τοῦτο χρονικὸν διάστημα μᾶς ἐφάνει ἕνας ὁλόκληρος αἰὼν, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀνεμνήσθημεν τὴν ἡσυ-

χίαν τῆς οἰκίας μας, μᾶς ἤλθεν ἡ θλιθερά σκέψις μὴ χάσωμεν τὴν ἀγαπημένην μάνναν μας, ἐθυμώσαμεν μὲ τὸν αὐτὸν μας, διότι ἠθέλαμεν πανηγύρια, ὑδρίσαμεν δυνατὰ καὶ ἄγρια τὰ γειτονόπουλα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἔκαμαν νὰ ἐλθωμεν ἐδῶ εἰς τὴν Ἁγία-Ἐλεοῦσαν, ἐπαρακαλέσαμεν ἐπανελημέτως τὴν χάριν τῆς ὅπως μᾶς ἐξαγάγῃ τοῦ λαθυρίθου, εἰς τὸν ὁποῖον εὐρισκόμεθα, ἐχύσαμεν θερμὰ δάκρυα περιπλανώμενοι ἔλλοτε εἰς τοῦτο τὸ μέρος κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Μῆτσου, κ' ἄλλοτε εἰς ἐκεῖνο, κατὰ τὴν ἰδικὴν μου γνώμην μήπως εὐρωμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μάνναν ἐκεῖ που εἶνε μαζεμένοι πολλοί· ἀλλὰ τίποτε, τίποτε!...

✱

— Μωρέ, γιατί κλαῖτε;

— Ποῦνε ἡ μάνα μας; !...

Τώρα ὅταν ἠκούσαμεν τὴν φωνὴν τοῦ ἐνὸς ἀγωγιᾶτου μας νὰ μᾶς ἐρωτᾷ διατί κλαίωμεν ἀνεπνεύσαμεν ὀλίγον· ἡ πρώτη ἐρώτησις τὴν ὁποίαν τοῦ ἐκάμαμεν ἐγὼ καὶ ὁ Μῆτσος, ὡς νὰ ἕνα στόμα καὶ μὲ μίαν σκέψιν ἦτο διὰ νὰ μάθωμεν ποῦ εἶνε ἡ μάνα μας· ἀφ' οὗ μᾶς ἀπῆντησεν ἐνθαρρυντικῶς τοῦ διηγήθημεν ἐπεῖτα εἰς πολλὰς τοῦ ἀνακρίσεις τὰ καθέκαστα μὲ τρέμουσαν φωνὴν καὶ μὲ λυγμοὺς ἀπείρους· κ' αὐτὸς ὁ ἀγριάνθρωπος ἐξεκαρδίσθηκεν ἀπὸ τὰ γέλοια, ἐν ᾧ ἡ καρδοῦλα μας ἦτο ραγισμένη ἀπὸ χίλια θλιθερά αἰσθήματα· δὲν τοῦ εἶπομεν τότε τίποτε δι' αὐτό, ἀλλὰ τὸ ἐφυλάξαμε μέσα μας ἵνα τὸν ἐκδικηθῶμεν ἄλλην φορὰν τοῦ εἰπόμεν μόνον νὰ μᾶς ὑπάγῃ εἰς τὸν πατέρα.

Ὅταν ὑπῆλθωμεν εἰς τοὺς γονεῖς, ὄντας κάτωθεν ἐνὸς πουργαριῶ κ' ἀναμένοντες ἡμᾶς, ὁ ἀγωγιᾶτης τοὺς ἐδιηγήθη ὅτι τοὺς ἐχάσαμεν κ' ἐκλαίωμεν καὶ τόσα ἄλλα· αὐτοὶ ἐγέλασαν, ἀλλὰ κ' ἐλυπήθησαν καὶ ἐσυγκινήθησαν.

— Δὲ σᾶς εἶπαμε πῶς ἐδῶ στὸ πουργαρί θὰ μᾶς εὐρῆτε; μᾶς εἶπε παρηγορητικὰ ὁ πατέρας· ἀλλὰ ποῖος ἐπρόσχε ὅταν μᾶς ἔλεγε ν' ἀναδῶμεν εἰς τὸ μοναστήρι καὶ ν' ἀσπασθῶμεν τὴν χάριν τῆς.

Ἐπεῖτα μᾶς ἐγνώρισεν ὁ πατέρας εἰς φίλον τοῦ Μεσολογγίτην καθήμενον παρῆκε ὑπὸ τὸ αὐτὸ δένδρον, μὲ τὸ ἡμᾶς τοῦ καὶ τὸν καρπὸν τῶν—τὴν συνομῆλικόν μου Ἀγγελικούλαν, τοὺς ὁποῖους συνήντησαν οἱ γονεῖς μου εἰς τὴν πανηγύριν καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἔλαβα ἐγὼ κ' ὁ Μῆτσος ἀρκετὰ φιλήματα, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐνεστάλαξαν, κατόπιν τῆς ἀληθμονήτου περιπλάνησέως μας ἀρκετὴν παρηγορίαν.

Ἐν τούτοις οὔτε ὁ φίλος τοῦ πατέρα, ὁ Μεσολογγίτης κύρ Γεώργης μὲ τὸ φίλημά του καὶ τὰ συμπαθητικὰ του λόγια οὔτε ἡ τρομερὰ καρυσφάγος καὶ ἀνευ ὀδόντων σύζυγός του, ἡ κυρὰ Μαρούλα μὲ τὸ φίλημά της, μὲ τὰ χεῖρα της καὶ μὲ τὰ ὀλίγα καρύδια μὲ τὰ ὁποῖα μὲ φίλευσε κατάρθωσαν νὰ πρᾶυνωσι τελείως τὴν τρέμουσαν ἐκ τοῦ φόβου ἀκόμη καρδίαν μου.. Τὴ γλυκὴ ὁμως βλέμμα τῆς κόρης—ὡς νὰ τὸ λησμονοχόρταρον τοῦ τραγοῦδιου—ἤρκεσεν ὅπως μὲ κάμη νὰ ἐλθῶ εἰς τὴν

προτέραν θέσιν μου, μ' ἔκαμε νὰ τὰ λησμονήσω ὅλα, ὅλα· ἀπὸ τὴν εὐμορφίαν της δέ, ἀπὸ τοὺς καλοὺς της τρόπους καὶ ἀπὸ ταῖς κουδέντες της τάχα!... Πῶς τὴν ἐζήλευσα! Ἄχ!, ἔλεγα μέσα μου, νὰ ἦμουν ἐγὼ Ἀγγελικούλα καὶ νὰ μὲ κυττάζουν ὅλοι ἔτσι καὶ νὰ λέγω ἐγὼ ἐκεῖναις ταῖς κουδέντες της! Καὶ τὴν ἐκύτταζα πάντοτε, ἀλλοτε μ' εὐθύ κι' ἀχόρταστον βλέμμα κι' ἀλλοτε λοξά, διότι εἴξευρα ὅτι εἶνε ἐντροπὴ νὰ κυττάζῃ κανεὶς ἕναν ἀδιάκοπα, καὶ μάλιστα ἕνα τέτοιο κορίτσι ὡς τὴν Ἀγγελικούλαν—σωστὸν ἄγγελον, ὄνομα καὶ πρᾶμα.

Ἐν τούτοις μὲ κατὰ σὺρτα-φέρτα μου δὲν ἤργισα νὰ πιάσω μὲ αὐτὴν σχέσεις, αἱ ὁποῖαι ὅσον γλυκεῖαι καὶ ἂν ἦσαν ὅμως ἐπισκιάζοντο κάποτε μὲ μίαν σκέψιν, πῶς τώρα καὶ τώρα θὰ φύγῃ, θὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἐξέλεξαν οἱ γονεῖς της ὅπως διανυκτερεύσουν, καὶ θὰ μ' ἀφήσῃ ἐκεῖ ὑπὸ τὸ πουργάρι μανάχον... Ἀλλ' ὅχι, ἡ τύχη μ' ἐδοῦθησε μὲ ὁποῖαν χαρὰν καὶ συγκίνησιν ἤκουσα ὅτι εἶνε ὦρα νὰ δειπνήσωμεν ἐκεῖ ὑπὸ τὸ πουργάρι κι' αἱ δύο οἰκογένειαι, καὶ ὅτι ἔπειτα ἀμέσως, διότι ἦμεθα κατακουρασμένοι, πρέπει νὰ στρώσωμεν ἵνα κοιμηθώμεν ἐκεῖ ὑπὸ τὸ πουργάρι κι' αἱ δύο οἰκογένειαι—δὲν δύναμαι νὰ τὸ γράψω! Ἡ ἐκχειρίσασα χαρὰ μου μ' ἔκαμε νὰ πάρω τὴν Ἀγγελικούλαν ἀπὸ τὸ χέρι καὶ νὰ τὴν τραβήξω εἰς τὸν παρέκει που στήσαντα τὸ παράπηγμά του χαλδατῆν, ὅπου ἐθυσίασα χάριν τῆς καλῆς εἰδήσεως ὅλην μου τὴν περιουσίαν—μίαν δεκάραν.

Ὅταν ἐγυρίσαμεν ἀπὸ τὸν χαλδατῆν γλύφοντες ἀκόμη τὰ χέρια μας, τὰ ἵλειμμένα ἀπὸ τὸν χαλδᾶν εὐρωμεν, τὸ λιτὸν δεῖπνόν μας ἐστρωμένον, κι' ἐκαθίσταμεν κι' ἡμεῖς ἐκεῖ εἰς τὴν σειράν σταυροπόδι, καθὼς ὅλοι, κι' ἤρχισαμεν νὰ τρώγωμεν πάντες ὡς πειναλέοι τὸν ἡμισὺν ὀβελίαν ἀμνὸν καὶ μίαν δωδεκάδα κοκκίνων αὐγῶν, μεθ' ὃ ἐβουζάναμεν διαδοχικῶς κι' ἀνεξαιρέτως ὅλοι τὴν περιέχουσαν πέντε ἐκάδας οἶνου τσίτσαν μας· ποῦ νὰ σὰς εἶπω τώρα τὰ γέλια μου καὶ τὰ γέλια τῆς Ἀγγελικούλας μὲ τὴν μητέρα της τὴν κυρὰ Μαρούλα, ἡ ὁποία δὲν ἠμποροῦσε νὰ πιῇ κρασί μὲ τὴν τσίτσαν. Ὁ πατέρας μου ὅμως προδλεπτικὸς ἀνθρώπος δὲν ἔλειπεν ἀπὸ τὸ νὰ δικαιολογῇ τὴν περίστασιν:

— Πῶς λάχῃ τώρα, κυρὰ...

— Βέβαια, βέβαια, ὅπως λάχῃ· ἐλανελάμβανε μὲ τὴν χονδρὴν φωνήν του ὁ κύρ Γεώργης.

Τὸ δεῖπνον μας δὲν διήρκεσε πολὺ, διότι ὅλοι ἐσπεύδον ἵνα πλαγιάσουν· ἦτο ὅμως καὶ ἡ ὦρα ἀρκετὰ περασμένη. Μετ' ὀλίγον εὐρέθημεν ὅλοι ἀραδαριά ἐξαπλωμένοι ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ ὅπως ἔτυχε στρωμνῆς καὶ σκεπασμένοι ὑπὸ τὸ πουργάρι καλά καὶ βαρῶς μέχρι τῆς ῥινόσ· ἐγὼ ἤμουν πλάγι-πλάγι μὲ τὴν Ἀγγελικούλαν, διότι τὰ εἶχα βουλέψῃ ὥστε νὰ ἔλθουν ἔτσι... Σ' ταῖς πανουργίαις δά, δὲν μοῦ ἔδωαινε κανεὶς κουτοπόνηρος μὲ δίσπλωμα!...

Ὅλους σχεδὸν ἀπνυδνηκότας ἐκ τοῦ ταξιδίου κατέλαθεν ἀμέσως ὁ ὕπνος ὁ κύρ-

Γεώργης μάλιστα ἐρρουχάλιζε μακαρίως εἰς τὴν ἑτέραν ἄκραν τῆς στρωμνῆς κι' ἐψύλαττεν ἀπὸ πᾶν ἐνδεχόμενον μαζὶ μὲ τὸν πατέρα, κατέχοντα τὴν ἄλλην ἄκραν, τὰ μεταξὺ τῶν κοιμώμενα ἀδύνατα πλάσματα· οὐδὲν ἰσχυρεν, οὔτε τὰ ἀενάως παίζοντα ἐκεῖ παρακάτω παρὰ χορδα μουσικὰ ὄργανα, οὔτε τὰ νταούλια, οὔτε τὰ ξελαρυγγίσματα τῶν εὐχουμένων πανηγυριστῶν, οὔτε ἐκεῖναι αἱ ἀτελείωται συγκρούσεις τῶν ποτηρίων, οὔτε αἱ, ὡς ἂν κανόνι, ἤχοῦσαι συνεχεῖς κουμπουριαῖς, οὐδὲν τούτων ἰσχυρεν εἰς τοὺς ἄλλους ἀπέναντι τῆς κοπώσεως τῶν ἵνα μὴ τοὺς καταλάβῃ ὁ ὕπνος· μόνον εἰς ἐμὲ, ἂν καὶ ἡ κόπωσίς μου πρέπει νὰ ἦτο πολὺ μεγαληπείρα τῆς τῶν ἄλλων, διότι ἤρχομην πίσωκάπουλα, ἰσχυσε πρὸ τοῦ ὕπνου ἡ σπαρταρίζουσα καρδιά μου πρὸ τῆς εἰς τὸ πλάγι μου κειμένης μαγίσσης· καὶ ἠγρύπνουν καὶ ἠγρύπνουν, ἀλλ' ἂν δὲν ἀπελάμβανον τὴν γλυκεῖαν ἀνάπαυσιν τοῦ ὕπνου, ὅμως ἐκαμάρινα μ' ὁλόνοιτα μάτια τὴν ζαχαρένιαν Ἀγγελικούλαν, κοιμωμένην γλυκά, γλυκά ἐκεῖ εἰς τὸ πλάγι μου· καὶ τὴν ἐκύτταζα ἀχόρταστα, μὲ καρφωμένα ἐπάνω της μάτια· τὴν ἐκύτταζα ὑπὸ τὸν ἀνωθὲν μας εἰς τὸ πουργάρι κρεμάμενον φανὸν νὰ ξεσκεπάσῃται καὶ νὰ μοῦ δείχνῃ τὰ κατάλευκα γυμνά της χέρια, νὰ μοῦ δείχνῃ τὸν κατασπρον λαιμόν της, ὅλα, ὅλα τὰ λυτὰ κι' ὁλόξανθα, ὡς ἂν χρυσάφι, μαλλιά της, τὰ παχουλά της καὶ κατακόκκινα, ὡς ἂν ῥοδάκινα, μάγουλα· κι' ἐκύτταζα μὲ μισόκλειστα μάτια νὰ τὴν σκεπάζῃ καλά, καλά, μὲ μπηκτικὴν στοργὴν ἡ μαμά της· ἂ! πόσαις φοραῖς μοῦ ἦλθεν ἐπιθυμία νὰ ῥιθῶ καὶ νὰ φιλήσω τὸ τριανταφυλλένιον ἐκεῖνο στόμα της μὲ τὸ γλυκὺ του χαμόγελο! ἂ! πόσαις φοραῖς... ἀλλ' ὅμως ἐάν μ' ἔδλεπεν ἡ μαμά της—ὁ Κέρβερος οὗτος—ποῦ ἦτο νὰ ξαναπαρουσιασθῇ ἐμπρός της! Καὶ διὰ τοῦτο μόνον τὴν ἐκύτταζα, ὅλο τὴν ἐκύτταζα ἕως ὅτου τὰ μάτια μου ἐθάμπωσαν κι' ἐκοκκίνησαν, ἕως ὅτου κι' αὐτὰ ἐκουράσθησαν καὶ παρεδῶθησαν εἰς τὸν ὕπνον...

✱

Ὁ ὕπνος ὅμως δὲν διέκοψε τὴν εὐτυχίαν μου, ἀλλὰ τὴν ἐσυνέχισε κι' ἐξεπλήρωσε τὴν γλυκεῖαν ἐπιθυμίαν μου: Ἐχὼν τὴν Ἀγγελικούλαν εἰς τὴν ἀγκάλην μου ἠμίγυμνον καὶ ἀνυπόδητον, ὅπως τὴν ἔδλεπα ἐκεῖ ἐμπρός μου, τὴν ἐπῆγαινα πεζὴ εἰς τὸ σπῆτι μου, ὅπως τὴν ἔχω μαζὶ μου πάντοτε, ὅπως τὴν καμαρώνω ἀδιάκοπα, ὅπως περνᾶσω ὅλην μου τὴν ζωὴν κοντά της!!... Καὶ τὴν ἐπῆγαινα, καὶ τὴν ἐσφιγγα εἰς τὴν ἀγκάλιάν μου καὶ τῆς ἐδίδα χίλια φιλιὰ εἰς τὸ λεπτόν... Δὲν μ' ἔμελε καθόλου διὰ τὸν κόσμον ποῦ συναπαντοῦσα· ἐγὼ ἐβάδιζον ταχέως σχεδὸν ἔτρεχα, καὶ κάποτε, κάποτε ἐξεπληττόμην διὰ τί τάχα νὰ μὴ κουράζωμαι φορτωμένος μ' ἕνα τέτοια παχουλό κορίτσι... Ὅμως ἱκανοποιῶν τὴν ἀπορίαν μου ἐνθυμούμενος τὸ παραμῦθι τῆς βάρως μου, ἡ ὁποία μοῦ ἔλεγεν ὅτι ὁ δράκοντας ἅμα ἐφοροῦσε τὰ μαγικά του ὑποδήματα ἔτρεχεν ἀκούραστος, ἀκού-

ραστός, κι' ἐπτά μίλια τὴν ὥραν· ἐγὼ μὴπως δὲν ἔφερον ἐπάνω μου μαγικὸν φορτίον; Ἐάν δὲν τὸ εἶχα εἰς τὰ πόδια μου, τὸ εἶχα ὅμως εἰς καλῆτερον μέρος—σφιγκτὰ εἰς τὴν ἀγκυλιά μου... Κ' ἐπετοῦσα, κι' ἐπετοῦσα μὲ τὸν μαγικὸν μου θησαυρὸν ἕως ὅτου ἐφθάσα εἰς τὴν τραμπάλαν μου, τὴν ξακουστὴν τραμπάλαν μου εἰς ὅλην τὴν γειτονίαν. Ὁ κῆπος τῆς βάρως μου, εἰς τὸν ὁποῖον τὴν εἶχον στήσῃ εἶχε καταπατηθῇ κι' ἐκαταπατεῖτο ἐπ' ἀρκετὸν ἀκόμη χρόνον ἀπ' ὅλα τὰ γειτονόπουλα, μικρὰ καὶ μεγάλα· αἱ διὰ τοῦτο βραχναὶ διαμαρτυρίαι τῆς μακαρίτισσας βάρως μου δὲν ἰσχυον καθόλου ἀπέναντι τῶν ἰδικῶν μου. Ἐκεῖ εἰς τὸν κῆπον, ἀφ' οὔτου ἐφεγγεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν ἕως εἰς τὸ βασίλειμα τοῦ ἡλίου ἔπρεπε νὰ γίνεταί καθ' ἐκάστην τὸ ἀνάστα ὁ Θεός. Ἡ τραμπάλα μου ἀπὸ τὴν ὁποῖαν συχνά, συχνά κατεκουρελιαζόμην κι' ἀπὸ τὴν ὁποῖαν δὲν ἐνθυμοῦμαι πόσαις φοραῖς τὴν ἡμέραν ἔπρεπε νὰ πέσω καὶ νὰ αἵματώθω ἢ καὶ κτυπήσω καλά, τὰ ὁποῖα ἐλνισμόνουν ἀμέσως· ἡ τραμπάλα μου, χάριν τῆς ὁποίας τὰ χέρια τοῦ διδασκαλοῦ μου Παπαθανάση συχνὰ ἐχαιρέτιζον, ὅχι ἐννοεῖται φιλοφρόνως, ἀλλοτε τ' αὐτιά μου ἢ τὰ μαλλιά μου, ἀλλοτε τὰς παρεῖας μου ἢ τὸν τράχηλόν μου κι' ἀλλοτε τόσα ἄλλα, ἐμμέσως ὅμως, δηλαδὴ μεσολαβοῦσης χονδρῆς βέργας· ἡ τραμπάλα μου, χάριν τῆς ὁποίας πεισματωδῶς ἠγωνίσθην ἐναντίον τῶν καταστρεπτικῶν χειρῶν τῶν γονέων—ἦτο τὸ καθημερινόν μου ἐντρυφήμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἐλνισμόνουν τοὺς ἐκ μέρους τοῦ πατέρα συγχούς μου φουσκούς διὰ εἰδῶν, εἰδῶν ἀταξίας, καὶ μὲ τὸ ὁποῖον ἐπεριποιούμην ὅλους τοὺς καλοὺς μου φίλους. Αὐτοῦ ἐσταμάτησα τὸ βῆμά μου, αὐτοῦ ἀφῆσα νὰ πατήσῃ εἰς τὴν γῆν ἡ εὐμορφὴ Μεσολογγιτοπούλα καὶ τῆς εἶπα νὰ τραμπαισθοῦμεν....

Ἀλλὰ ζά-ζάου, ζά-ζάου τρίζουσα ἡ τραμπάλα... μ' ἐξύπνυνε πρὸς μεγίστην μου ἐκπληξιν. Ἀμέσως ἠνώνονσα πῶς ὁ θησαυρὸς τὸν ὁποῖον ἔφερον εἰς τὴν ἀγκάλην μου ἦτο ἀνθρακας, ἦτο δειρον περαστικόν· τὰ δὲ ζά-ζάου δὲν ἦτο ὁ τριγμὸς τῆς προσφιλοῦς τραμπάλας, ἀλλὰ οἱ ζοῦρνάδες τῶν πανηγυριστῶν τότε ἰδὼν τὴν πικρὰν ἀλήθειαν ἔβρεξα μὲ πολλά, πολλά θερμὰ δάκρυα τὸ προσκέφαλόν μου, καὶ ἀτενίζων μὲ βλέμμα ἀπλανές τὸ ἀνωθὲν μου φουντωτὸν πουργάρι ἠνώνονσα ὅτι ἡ ἀληθὴς εὐτυχία εἶνε δειρον....

✱

— Μπα ξυπναρούδια σου!... μοῦ εἶπεν ἅμα μὲ εἶδε μὴ κοιμώμενον ὁ παρέκει καθήμενος πατέρας μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους ἐγερθέντας ἐνωρίτερον ἀπὸ ἐμὲ, διότι δὲν εἶχαν τὴν ἀγρυπνίαν μου, κι' ἐτοιμαζομένους ἕως ὅτου σηκωθῶ κι' ἐγὼ ἵνα ἱπτάγωμεν ἐπάνω εἰς τὴν μονὴν, ὅπως ἀσπασθώμεν τὴν χάριν της. Ἐπειτα δὲ ἀφ' οὗ προγευματίσωμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὰς κενὰς ἐστίας μας, εὐχόμενοι καὶ τοῦ χρόνου· ἂ! ἡ σκέψις αὕτη ὅτι μετ' ὀλίγον θ' ἀναχωρήσωμεν μ' ἔκαμε νὰ μὴν αἰ-

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ Θ'.
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΔΑΝΙΑΣ

ΛΟΥΙΖΑ
ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΗΣ ΔΑΝΙΑΣ

σθάνωμαι τὸν ἑαυτὸν μου· ἐπειδὴ μετ' ὀλίγον θὰ ἐχωρίζομαι ἀπὸ τὴν Ἀγγελικούλαν καὶ φεῦ! δὲν θὰ τὴν ἐπανέβλεπα, ἢ ἐκ τούτου λύπη μου εἶχε τυφλώσῃ ὁφθαλμούς καὶ νοῦν καὶ δὲν ἐδίδαπα οὔτε ἐσυλλογίζομαι τίποτε, ἐκτὸς ὁσάκις ἐπιπτεν εἰς τοὺς ἐκ τῆς συγκινήσεως ἀναισθητοὺς ὁφθαλμούς μου ἢ καστανομμάτα Μεσολογγιτοπούλα, ἢ ὅποια τότε μοῦ ἐχάριζε τὸ φῶς καὶ τὸ λογικόν, ἀλλὰ διὰ νὰ βλέπω μόνον αὐτὴν καὶ νὰ συλλογίζομαι ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ ἐφύγε μακρὰν μου, μακρὰν μου...

Ἐν τῷ μεταξύ αἱ ὥραι ἐφύγαν, κ' ἀντὶ νὰ πολυλογῶ τὰ κατ' αὐτὰς ὁ νοῦς μου σταματῇ εἰς τὴν ὥραν τοῦ γυρισμοῦ καὶ τοῦ χωρισμοῦ, ἐπειδὴ, διὰ νὰ εἰπῶ καὶ τὴν μαύρην ἀλήθειαν, δὲν ἐνθυμούμαι καθαρά-καθαρά τὰ ἀπὸ τῆς καθόδου μας ἐκ τοῦ μοναστηρίου μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν οἱ ἀγωγιᾶται μας ἐφώναζαν μετ' ἡμᾶς ἀγρίαν φωνὴν τῶν: ὁ λὰ ἔτσι μὰ, ἀφεν-τὶ κ' ὁ. Δὲν εἴξευρα διὰ τί ἡ καρδοῦλά μου, ὅταν ἤκουσα τὰ λόγια αὐτὰ τῶν ἀγωγι-ατῶν ἤρχισε νὰ κτυπᾷ δυνατὰ καὶ τόσοι δυνατὰ ὥστε ἐγένετο χίλια κομμάτια... Μετ' ὀλίγον εὐρίσκομεθα εἰς τὴν ὁδόν, ὅπου ἀντήχησαν εἰς τὴν θριμματισμένην καρδίαν μου κατὰ σπαραξικάρδια: "Ἔρα καλῇ, καὶ τοῦ χρόνου, τὰ ὅποια μ' ἔκαμαν νὰ αἰσθανθῶ τὸν δρόμον ὑπεκ-φεύγοντα τῶν ποδῶν μου· ὅταν μάλιστα ἐπίασα τὸ χερὶ τῆς Ἀγγελικούλας ἵνα τὴν ἀποχαιρετίσω, τὰ ἔχασα ὅπως οἶδαν· ὅχι μόνον δὲν ἀπῆντησα εἰς τὸν χαιρετισμόν της, ἀλλ' ὀλίγον ἐλείψε νὰ πέσω ἐκ τῶν κλονιζομένων ποδῶν μου...

Τὰ ἰδικά μας ἄλογα ἔχαν ἐκκινήσῃ ἐμ-πρός, μετὰ τοὺς ἀγωγιάτας μονάχα, διότι εἶπεν ὁ πατέρας νὰ καβαλλικεύσωμεν ὀ-λίγον παραπέρα· μετ' ὀλίγον ἐχωρίσαμεν κ' ἡμεῖς ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τοῦ κύρ Γεώργη, ὅτε μ' ἐμακάριζον ἢ μητέρα μου κ' ὁ Μῆτσος, διότι θὰ ἐκαβαλλικεύον ἐγὼ εἰς τὸ σαμάρν τοῦ καρᾶ.

— Τί τὸ ῥωτᾷς! κὶδ' ἐνα εἶνε· ἔλεγα με-λαγχολικῶς εἰς αὐτοὺς.

— Ἐνα!... Σὰν εἶνε ἕνα, ἀφῆσε με νὰ ξαναμπῶ στὸ σαμάρν ἐγὼ καὶ σοῦ δίνω μὴ πεντάρα... μοῦ ἀπῆντα ἀμέσως ὁ Μῆτσος, εἰς τὴν συμφωνίαν τοῦ ὁποίου δὲν συγκατένευα, ἐννοεῖται· εἰς τὴν μά-ναν ὅμως ἡ μεταβολὴ μου αὕτη ἔκαμε φυσικὰ ἐντύπωσιν, διότι ἐγὼ χθὲς διὰ τὸ καπίστρι ἀκριβῶς τοῦ καρᾶ ἔκαμα ἐπα-νάστασιν· λοιπὸν κατὰ εἶχα, τὸ ὅποion ἢ καυμένη ἢ μητέρα τὸ ἀπέδωκεν εἰς τὴν δουνήθη ἐκείνην ὀχλοδοὴν τοῦ πα-νηγυρίου, εἰς τοὺς ἀδιακοπούς ἐκείνους πυροβολισμούς τῶν πανηγυριστῶν τῆς Ἁγίας Ἐλεούσας, καὶ εἰς τὰ ντα οὐ λῖα τῶν, τὰ ὅποια μὰς ἐξεκούφισαν.

Τώρα ἐπεστρέφωμεν ἐπὶ τῶν ἵππων εἰς τὴν οἰκίαν μας· ἐγὼ ὅμως ὅσον προσπά-θειαν κ' ἂν κατέβαλον ὅπως διευθύνω τὸν καρᾶν, καθὼς ἐπεθύμουν, ἐν τούτοις ἐ-στάθη ἀδύνατον, διότι ὁ νοῦς μου δὲν ἦτο εἰς τὰ ἡνία τοῦ ἵππου, τοῦ ὁποίου ἐπέβαινον, ἀλλ' εἰς τὴν ἐν ἀμάξῃ φεύ-γουσαν Ἀγγελικούλαν... Ἄν θέλῃς μάλι-στα, ὀλίγον ἐλείψε νὰ ἐύρωμεν καὶ τὸν μπελᾶν μας ἀπὸ τὴν ἀφηρημάδα μου,

διότι ἐνοήσας, φαίνεται, ὁ ἵππος ὅτι τὰ ἡνία του δὲν διευθύνονται ὑπὸ στιβαρᾶς χειρὸς, ἔλαβεν ἄλλην ὁδόν, συνδεομένην μετὰ τὰς νεανικὰς ἀναμνήσεις τοῦ γέρω-καρᾶ· ἔως ὅτου δὲ τὸν κρατήσω μὰς ὑπῆ-γεν ἐμὲ καὶ τὸν Μῆτσον, εἰς ἕνα οἰκίσκον ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξῆλθον κατὰ ἀρκουδό-σκυλα, τὰ ὅποια θὰ μὰς ἐξέσχιζαν, ἐὰν ὁ καρᾶς δὲν ἦτο τόσον ἥμερος καὶ τόσον ἀτάραχος εἰς τὰς ἀγρίας ὑλακὰς τῶν, ἐνεκα τῶν ὁποίων ἄλλος ἵππος ἀναμφι-δόλως θὰ μὰς ἐπετοῦσε.... Ἐν τούτοις σπεύσαντες οἱ ἀγωγιᾶται μὰς ἔδωκαν εἰς τὸν ἴσον δρόμον, ὅτε κ' ἐγὼ ἐπέστησα με-γαλντέρα προσοχὴν, χάριν τῆς ἐπαπει-λουμένης φιλοτιμίας μου, διότι δὲν εἶνε καὶ μικρὸ πρᾶγμα, κύριε, νὰ σοῦ λέγῃ ὁ ἄλλος ὅτι μ' ἔκαμε ζάπιν ἕνα παληά-λογο ἐκεῖ πέρα... Ὅχι, ὅχι δὲν ἐδεχόμην τοιαύτας προσβολὰς καὶ διὰ τοῦτο διπύ-θυνα τώρα τὸν καρᾶν, ἔχων καὶ τὸν νοῦν μου μαζῇ, ἵνα μὴ ἐμβάλω τοὺς γονεῖς καὶ εἰς ἄλλην ἀνησυχίαν, ἢ ὅποια χωρὶς ἄλλο θὰ ἐπνύξανε τὴν κατάπτωσιν τῆς φιλοτιμίας μου, διότι ὁ πατέρας ἦτο ἔτοι-μος νὰ δέσῃ τὸν καρᾶν μας ὀπισθεν τοῦ ἰδικοῦ τοῦ ἵππου· αὐτὸ μὰς ἐλείπεν ἀκό-μη, νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸ Ἀγρίνιον ἔτσι καὶ νὰ μὰς ἴδωσιν οἱ συντρόφοι μας.... τότε δὲ καλὰ ξεμπερδεύματα ἀπὸ ταῖς κοροϊδαίαις....

Καὶ διπύθυνα τὸ ἄλογον μετὰ προσοχὴν καὶ μετὰ ζῶην, παρηγορῶν τὴν φαντασίαν, ἢ ὅποια ἐπέτα εἰς τὴν ἀγάπην μου, μετὰ τὴν σκέψιν ὅτι ἡ τραμπάλα καὶ ὁ χρόνος θὰ μὲ κάμουν νὰ τὰ ξεχάσω ὅλα, ὅλα, καθὼς τόσα ἄλλα. Τοῦτο ὅμως ἤρρησα νὰ τὸ λησμονήσω· ἔπειτα μήπως μ' ἀφῆ-ναν κἂν ἡσυχον ἵνα τὸ λησμονήσω τὰ γειτονόπουλα, τὰ ὅποια μαθόντα τὴν πε-ριπλάνησίν μου εἰς τὸ πανηγύρι, καθὼς κ' οἱ γονεῖς μου, οἱ ὅποιοι ὁσάκις ἀπῆν-των εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν καὶ διαταγὰς ὅχι φιλοφρόνως, ἀνακαλύψαντες τὴν ἀδυ-ναμίαν μου, μοῦ ἐνθύμιζαν τὴν Ἀγγελι-κούλαν περιπαίζοντες ἐμὲ:

— Μὴρ' ἀκούς νὰ χάσῃ ὅτ' ὁ πανηγύ-ρι!... χά!... χά!... χά!...

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

KONIAK

Τὰ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «προσοχὴ εἰς τὰ λεγόμενα Κονιάκ» δημοσιευθέντα ἐν τῷ Ἀττικῷ Μουσείῳ ἄρθρα ἡμῶν δὲν ἔ-μειναν ὅλως ἄνευ ἀποτελεσμάτων διότι οἱ κ.κ. Ἰάκωβος Κολλάκης καὶ Στ' πω-λοῦσιν ἐκτοτε τὴν πρώτην ποιότητα τοῦ Κονιάκ αὐτῶν μετὰ ἐτικέτταν φέρουσαν πρᾶσινα κλημιστὸφύλλα καὶ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν:

«Κονιάκ παλαιὸν Ἰακώβου Κολλάκη καὶ Στ' Περαιεύς-Ἀθῆναι δι' ἀπλῆς ἀποστά-ξεως ἐξ οἶνων

Ἰακώβου Κολλάκης».

Πληρεστέρα θὰ ἦτο ἡ δῆλωσις ἐὰν ἐτε-λείωνε διὰ τῆς περιόδου «ἄνευ οὐδεμιᾶς προσθήκης».

Συγχαίροντες ἐν τούτοις τὸν κ. Κολ-λάκην διὰ τὴν εὐκρινεῖ καὶ μὴ σοφιστι-κὴν δῆλωσίν του εὐχόμεθα ὅπως καὶ ἄλ-

λοι μνηθῶσι τὸ παράδειγμα τοῦτο, προῦ-ποτιθεμένου πάντοτε ὅτι ἔχουσι πράγ-ματι Κονιάκ δι' ἀπλῆς, ἢ διπλῆς, ἀπο-στάξεως ἐξ οἶνων ἄνευ οὐδεμιᾶς προσθή-κης παρεσκευασθέν, διότι ἄλλως δύναν-ται νὰ πάθωσι ποινικὴν καταδίωξιν.

O. A. P.

ΣΤΑΓΟΝΕΣ

Ὅταν δύο ἐρασταὶ εἶνε σύμφωνοι καὶ αὐτὰ τὰ ὄρη ἀνοίγουν διόδον εἰς αὐτοὺς.

Ἡ τιμὴ εἶνε νῆσος ἀπότομος καὶ ἀπρό-σιτος, εἰς ἣν δὲν δύναται νὰ ἐπανεέλθῃ ὁ καταλιπὼν αὐτήν.

Ἡ εὐσέβεια εἶνε ὁ πρῶτος ἔρως τῶν νε-ανίδων, ὡς εἶνε πολλακὶς ὁ τελευταῖος ἔρως τῶν γυναικῶν.

Ἡ φιλάρεσκος γυνὴ εἶνε τέρας τὸ ὁ-ποῖον πρέπει ν' ἀποφεύγωμεν. Ἀλλὰ γυ-νὴ ἐρώσα, ὡραία καὶ σώφρων εἶνε τὸ ἀρι-στούργημα τῆς φύσεως.

Ὁ θρίαμβος τῆς θρησκείας εἶνε νὰ πα-ρηγορῇ τὸν ἄνθρωπον ἐν ταῖς δυστυχί-αις καὶ ν' ἀναμηνύῃ οὐρανίους ἡδονὰς ἐν ταῖς πικρίαις τοῦ βίου.

Οὔτε αἱ ὑπολτοὶ φροντίδες, οἱ μοχλοὶ καὶ αἱ κιγκλίδες φυλάττουσι τὴν ἀρετὴν τῶν γυναικῶν οὔτε τὴν ἀγνότητα τῶν παρθένων.

Τὸ ὡραῖον πρόσωπον εἶνε τὸ ὡραιότε-ρον θέαμα· ἡ ἡδυτέρα δὲ ἁρμονία εἶνε ὁ ἦχος τῆς φωνῆς ἐκείνης, ἣν ἀγαπῶμεν.

Μόνον τὴν ἀρετὴν δὲν δύναται τις νὰ καταχρασθῇ, διότι δὲν θὰ ἦτο πλέον ἀ-ρετὴ ἐὰν ἐκάμαμεν κακὴν χρῆσιν αὐτῆς.

Ὁραία γυνὴ, ἔχουσα προτερήματα τι-μίου ἀνδρός, εἶνε ὅ,τι ὑπάρχει ἐν τῷ κό-σμῳ ἡδυτέρον· εὐρίσκομεν ἐν αὐτῇ ὅλην τὴν ἀξίαν ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Ἡ ἰδιοτροπία εἰς τὰς γυναῖκας εἶνε ἐγ-γὺς τῆς καλλονῆς, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ἀντίδοτον καὶ βλάστη ὀλιγώτερον τοὺς ἀνδρας, οἵτινες δὲν θὰ ἐθεραπεύοντο ἄνευ φαρμάκων.

Ἡ μόνη εὐτυχία εἶνε ἡ εὐτυχία συζύ-γου συναντήσαντος εἰς τὸ θελκτικὸν ἀν-τικείμενον σύζυγον ἀγαπητὴν, καὶ φίλην καὶ ἐρωμένην, εἰς ἣν ἀφοσιῶν πάσας τὰς ἐπιθυμίας εὐρίσκει τὸ καθῆκόν του ἐν μέσῳ τῶν ἡδονῶν.

Οἱ ἄνδρες πταίνουσιν, ἐὰν αἱ γυναῖκες δὲν ἀγαπῶσιν ἀλλήλας.

Βαρύνεται ἐνίοτε ἡ γυνὴ νὰ εἶνε πάν-τοτε ἐνάρτετος.